

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

GRAĐA

KNJIGA XVI

ODJELJENJE DRUŠTVENIH NAUKA

Knjiga 12.

MILENKO S. FILIPOVIĆ

PRILOZI ETNOLOŠKOM POZNAVANJU SEVEROISTOČNE BOSNE

SARAJEVO 1969

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA

56
AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

GRADA

KNJIGA XVI

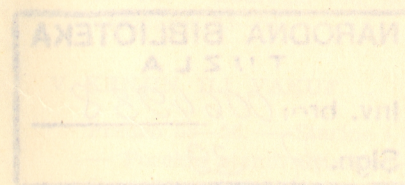
ODJELJENJE DRUŠTVENIH NAUKA

Knjiga 12.

MILENKO S. FILIPOVIĆ

PRILOZI ETNOLOŠKOM POZNAVANJU SEVEROISTOČNE BOSNE

Urednik
CVJETKO RIHTMAN,
redovni član Akademije nauka i umjetnosti
Bosne i Hercegovine

SARAJEVO
1969

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA

MATERIAUX

TOME XVI

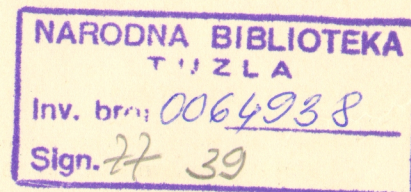
SECTION DES SCIENCES SOCIALES

Livre 12.

MILENKO S. FILIPOVIĆ

CONTRIBUTIONS À LA CONNESSANCE ETHNOLOGIQUE DE LA BOSNIE DU SUD-EST

Rédacteur
CVJETKO RIHTMAN,
membre de l'Académie des sciences et des arts
de Bosnie-Herzégovine

FILIPović M. Priboj

ČITANICA

72 688

SARAJEVO
1969

A 39/497.15

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA

S A D R Ź A J

PREDGOVOR	5— 6
I. SEMBERIJA	7— 18
Predeo 7—8. — Naselja 8. — O starom stanovništvu 8—9. — Pričanja o crkvama u Dragaljevcu i Zabrđu 9—10. — Poreklo današnjeg stanovništva 10—12. — Privreda 12—13. — Nošnja 13—14. — Društveni odnosi 14—15. — Običaji 15—17. — Priče 17—18.	
II. ZVORNIČKA SPREČA	19— 34
Predeo 19—20. — Naselja 20. — Stanovništvo 20—23. — Sta- rine i predanja 23—26. — Nošnja 26. — Društveni život 27—28. — Privreda 28—29. — Običaji 29—33. — Verovanja i lekovi 33. — Zabave 33—34.	
III. LIPNICA KOD TUZLE	35— 40
IV. USORA	41— 54
Predeo 41. — Starine 41—42. — Beleške o poreklu stanovni- štva 42—43. — Privreda 44. — Nošnja pravoslavnih Srba 44—47. — Zadruga, rod, selo 47—49. — Običaji 49—53. — Verovanja 53—54.	
V. KRNJIN ILI VAKUF	55— 62
Predeo 55—56. — Starine i predanja 56—58. — Privreda 58. — Poreklo stanovništva 58—59. — Nošnja 59. — Društveni život 59. — Običaji 60—62. — Verovanja 62.	
VI. PODRUČJE VUČJAKA	63— 83
Predeo 63—64. — Tragovi i predanja o ranijem stanovništvu 64—66. — Današnje stanovništvo 66—71. — Naselja 71—73. — Privreda 73—75. — Nošnja 75—77. — Neke pojave u dru- štvenom životu 77—78. — Običaji 78—82. — Govor 82—83.	

VII. TREBAVA

84—110

Predeo 84—85. — Ranije stanovništvo, starine i predanja 85—88. — Poreklo stanovništva 88—94. — Privreda 94—95. — Naselja i kuće 95—96. — Nošnja 96—98. — Društvene ustanove i odnosi 98—99. — Običaji 99—104. — Neki običaji iz životnog ciklusa 104—107. — Pravni običaji 107—108. — Usmena književnost 108—109. — Verovanja 109—110.

VIII. BOSANSKA POSAVINA

111—144

Predeo 111—112. — Tragovi ranijih naselja i uspomene na staro stanovništvo 113—114. — Današnje stanovništvo 114—122. — Naselja 122—124. — Privreda i tehnologija 124—129. — Nošnja 129—133. — Društvene ustanove i odnosi 133—137. — Običaji 137—144.

REGISTAR

145—169

PREDGOVOR

Upoznavanje narodnog života kod nas nije razvijeno u meri koliko je potrebno. Istina, mi imamo obilatu literaturu o tome, ali je još uvek velik broj predeonih grupa o čijem životu ili narodnim osobinama znamo vrlo malo ili nimalo. Severoistočna Bosna predstavlja oblast o čijim se etničkim prilikama zna veoma malo: nijedne etnološke monografije niti veće studije o etničkim prilikama u toj oblasti nema, s izuzetkom prikaza o Ozrenjacima. S druge strane, i naša obilata etnološka literatura, iako sadrži dragocenu građu, ima jedan velik nedostatak: ona je iz raznih vremena, tako da je vrlo mali broj monografija ili kraćih priloga iz istog vremenskog perioda. A narodni život se menja, i to dosta brzo.

Da se samo upozna i prikaže život naroda u nekom kraju, potrebno je da u njemu stručan i iskusan etnolog provede bar godinu dana. To kod nas nije uspeo još nijedan naš etnolog. A da bi se dao takav sinhroni prikaz za po nekoliko odabranih grupa — bar za jednu u svakoj većoj oblasti — trebalo bi dosta etnologa i mnogo novčanih sredstava. To je teško ostvarljivo. Stoga smo nužno upućeni da se zadovoljavamo i sa nepotpunim prikazima narodnog života u pojedinim krajevima.

Želeći da što više doprinesem poznavanju narodnog života u našim zemljama, nastojao sam da, pored radova u kojima sam davao opširne prikaze narodne prošlosti i narodnih osobina (Visočka Nahija, Skopska Kotlina, Golo Brdo, Debarski Drimkol, Takovo), dadnem i što više kraćih priloga bar s osnovnim karakteristikama narodnog života u pojedinim krajevima. Radi toga sam u godinama pred poslednji rat i u godinama posle njega preduzeo niz ekskurzija u razne krajeve Crne Gore, Kosova i Metohije, Sandžaka, Vojvodine, Bosne i Hercegovine, kako bih prikupio što više sinhronih ili skoro sinhronih građe koja bi omogućila sintezu za šire područje a u približno istom vremenu. Znatno deo tih promatranja je već objavljen, osobito u Srpskom etnografskom zborniku, knj. LXXX (Beograd, 1967). Ovom prilikom kao svoj doprinos boljem etnološkom poznavanju te oblasti objavljujem građu o narodnom životu, poglavito srpskom, u severoistočnoj Bosni. Građa je sređena po predeonim celinama (Semberija, Zvornička Spreča, selo Lipnica kod Tuzle, Usora, Krnjin ili Vakuf, Područje Vučjaka, Trebava, Bosanska posavina), tako da daje i osnovne etničke karakteristike pojedinih predeonih grupa stanovništva, a istovremeno je svugde naznačeno iz kog je vremena građa, pa — gde mi se činilo potrebno — i iz kog je mesta u predelu koji se prikazuje.

Iako fragmentarna, ta promatranja popunjavaju osetnu prazninu u etnološkom poznavanju naših zemalja, u ovom slučaju severoistočne Bosne, i, nadam se, biće znatan doprinos. Napominjem da sam ranije iz ove oblasti objavio svoja promatranja o Ozrenjacima (Glasnik Zemaljskog muzeja, 1952), o Donjem Birču (Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, XV, 1940) i pripremio etnološku monografiju »Majevica«.

Pošto je ovo građa, smatrao sam da nije uputno da tu građu upotrebim drugom već objavljenom, a oskudnom građom iz ranijih vremena, jer bi to bila samo nepotrebna kompilacija. Nisam mogao ni da ulazim u razmatranja te građe i pisanje predeonih monografija, jer je za to potrebno više etnološke građe, kao i drugih podataka i posmatranja, što sve iziskuje mnogo vremena, čak i više godina na pojedinoj monografiji, i mnogo sredstava (kao što je bilo i s mojom monografijom o Majevici). A ne objaviti ovu građu, činilo mi se da bi bio propust i greh.

M. S. F.

I

SEMBERIJA

Moje beleške o naseljima, poreklu stanovništva i narodnom životu u Semberiji nastale su glavnim delom 1938. godine, kada sam prvi put posetio Semberiju i obišao neka sela. Godine 1961. posetio sam selo Brodac i iz tog vremena su sve moje beleške o Brocu. Podatke o Dvorovima zabeležio sam delimično u tom selu 1938, a delimično 1966. od mog druga Dušana Lopandića, profesora univerziteta, rodnom iz Dvorova. Godine 1966. prolazio sam kroz Semberiju, pa i tom prilikom zabeležio ponešto. Svoje beleške sam upotpunio podacima iz literature samo u slučajevima gde mi se to činilo naročito potrebno.

O narodnom životu u Semberiji uopšte nema iscrpnijih obaveštenja. Tek ponegde može se naći neki osamljen podatak. Najviše podataka o narodnom životu u Semberiji pre prvog svetskog rata dala je jedna anketa 1911. godine, čije sam rezultate objavio 1960¹⁾, ti podaci nisu uneseni u ove beleške. Nedavno sam objavio jedan članak o imenu Semberija.²⁾

PREDEO

Čitav kraj u uglu između leve obale donje Drine i Save karakterišu prostrane abrazione terase, prosečene mnogim dolovima, i dugačke kose blagih strana, a odozgo zaravnjene. Prava Semberija je ravnica u kojoj su sela: Amajlije, Balatun, Batković, Brodac, Veliko Selo, Dazdarevo, Dvorovi, Kovanluk, Međaši, Obarska, Popovi, Rača, Svinjarevac, Trnjaci i Cr-

